

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Opera

P. 1-3 nebst Inventarium

Gerson, Jean

[Straßburg], 1488

Resolutio super casu quodam de irregularitate

[urn:nbn:de:bsz:31-300764](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300764)

De resolutione super quodam

iudicialis. et hoc vel in foro conscientie interioris. vel in foro coerectionis iusticie exterioris. Dicitur enim sententia iudicialis. quod conclusio seu determinatio iudicij. **Quarta** Omnis sententia iudicialis humana dicitur per civilem vel ecclesiasticam. et hoc secundum diversos fines primos et principaliter intentos. quia sententia civilis respicit vitam presentem pro suo convictu tranquillo. ecclesiastica vero vitam futuram. **Quinta** Omnis sententia iudicialis ecclesiastica fundatur in verbo christi dicentis ad petrum et apostolos. Quaecumque ligaveris super terram. ubi prius immediate fundaverat potestatem excoicationis iudicarie dicentis. Quod si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. **Sexta** Omnis sententia iudicialis ecclesiastica sufficiens explicat per hec duo verba ligare et solvere. videntur terminis istis non ad litteram sicut ligantur boues et asini. sed secundum transumptionem corporaliu ad spiritualia. ita quod sententia iudicialis ecclesiastica describi potest quod est sententia ligans vel absolvens in ordine ad finem felicitatis eterne. **Septima** Omnis sententia iudicialis ecclesiastica vel a iure vel ab homine lata. dum conceditur ut possit absolvi presupponit quod ipsa ligaverit uno vinculo penali vel plurimis. **Octava** Omnis sententia iudicialis ecclesiastica diversimodis potest explicari vel ferri per arbitrio iudicis presertim summi quod est papa. Sicut dicitur dum ligare vult. Volumus tale esse ligatum vel excoicatum quo ad omnes actus legitimos civiles vel ecclesiasticos. Volumus tale esse irregulariter. inhabile. infame. et ita de talibus penarum vinculis. Aut dum vult solvere dicendo. Dispensamus cum tali. habilitamus talem. restituimus tale fame sue. concedimus tali ut promoueri possit ad ordines non habitos vel in habitis ministrare. Et ita de mille loquendi modis quod finaliter resoluunt in hec duo verba ligare et solvere. **Supra** est ex istis concludere quod interpretatio doctrinalis theologorum fauet concessioni predictae quod dum papa concedit martino ut habeat facultatem eligendi confessorem quod possit eum absolvi ab omnibus peccatis de quibus confitebitur et ab sententijs tam a iure quam ab homine latis. comprehendit in hac absolutiois facultate irregularitatem tractatam vel a iure vel ab homine. quia non contrahit nisi per sententiam ab homine vel a iure latam. alioquin daretur sententia excoicationis quam interdicitur a quibus

non posset predictus martinus absolvi virtute concessiois sue. Quod si sic. perit regula generalis. que casus in quibus et in quibus non fieri valeat absolutio/determinet. **Finit**

Sequitur ab eodem

domino cancellario facta resolutio super casu subsequenti circa irregularitatem

Quidam habens cultellum parvum in vagina alterius maioris repositum. educit eum non dolose neque ad usum illicitum. quem cultellum dum unus sociorum vel let accipere et ipse reniteret. Contigit ut illa hora et loco quidam retrosum appropinquaret et impigeret in illum parvum cultellum ut oculus suus figeret taliter quod cecatus fuisse dicitur tandem oculus ille. Queritur si dicitur da est inde contracta irregularitas in tenete cultellum. **Respondetur** per aliquas consideraciones. **Prima** consideratio. **Considerandum** est primo per dissolutionem casus quod in talibus sepe aliter iudicat iurista. aliter theologus quia primus magis inspicit foris contentiosum et extrinsecum. sed theologus magis attendit foris conscientie et intrinsecum quo ad deum. **Secunda** **Considerandum** est consequenter quod hoc duplex foris accipit suam distinctioem secundum quod actus moralis habet considerari dupliciter. Est dicere secundum materiam vel secundum formam actus moralis. **Materia** actus moralis dicitur ipse actus de genere cum circumstantiis suis generalibus non habito respectu ad finem vel intentionem agentis. forma vero est ipsa intentio finis. **Tertia** **Considerandum** videretur quod materia actuum moralium attendit in triplici differentia. Nam quidam sunt actus de genere suo simpliciter mali. qui scilicet consistunt in iactura includunt secum malitiam sicut dicit philosophus. ut sunt furtum. fornicatio. homicidium. Alii sunt actus de genere simpliciter boni. ut dare elemosinam. honorare parentes. Tertii sunt indifferetes de suo genere. ut levare festucam. fricare barbam. et similes. **Quarta** **Considerandum** rursus quod istorum triplicium actuum primi sic se habent quod non sunt susceptibiles bonae forme moralis. sicut materia indisposita in naturalibus non est susceptiva forme naturalis et vite. ita quod propter nullam bonam intentionem. possunt tales actus boni effici. secundum vero actus possunt fieri mali quibus sunt in genere suo boni. dum accedit intentio per

nerfa. sicut et tertij. **Quinta** Considera
dū est consequēter ex istis/ quō possit esse
variū iudiciū sup eodē casu/ inter iuristā
et theologū. qz iurista considerat factū in se
circūstāntias exteriores/ de qbz p̄t iudicia/
liter apparere. et apud eū tenet ista regula
q̄ idē est de his q̄ nō sunt et q̄ nō apparēt
Constat autē q̄ intētio faciētis quā bz inte
rius in corde nō cognoscit in se/ nisi forte
p̄ q̄dā signa seu p̄iecturas extrinsecas. theo
log⁹ autē intuet̄ cor in foro cōscie. in q̄ cre
dit confitēti tā pro se q̄ cōtra se corā deo.
Sexta Considerandū deinceps ap
plicādo ad p̄positū nostrū etiā oīa silia. qz
iurista considerās actū morālē cū circūstā
tijs extrinsecis de qbz p̄t iudicialr cōstare
fert p̄for: mit iudiciū ad illas iuxta dicta.
Cōtingit autē frequēter q̄ talis act⁹ sic cōsi
derat⁹/ sit de sc̄do vel tertio genere: q̄ scilz
p̄t ex intētiōe fieri vel bon⁹ vel mal⁹. Exē
plū in p̄posito. tenere cultellū/ de se nō est
malū. similiter q̄ aliq̄s velit cultellū reci
pe nō est de se malū. Rursus q̄ aliq̄s acces
serit retro vel p̄pe non est de se malū. Et ex
istis seq̄t q̄ lesio oculi q̄ secuta est/ non est
de se morālī mala. imo staret q̄ sicut p̄e
cedentes actus seu circūstāntie. ita et iste
resultans/ facti fuerūt cum magna carita
te et beniuolentia et intētiōe boni finis.
apud deū. q̄uis de illa intētiōe non ap
pareat apud mundū. imo forte magis de
opposito. **Septima** Considerādū
insup pro maiori elucidatōe. q̄ sicut ap̄d
phos naturales/ distiguit duplex genus
causaz. ita et ap̄d morales. Nā quedā sunt
causē p̄ se alie per accidens. Causē p̄ se di
cūtur ad quas nat⁹ est sequi naturaliter et
cōiter talis effectus. Sed causē dicuntur
p̄ accidens ad quas nō est ordinat⁹ vel na
tus sequi talis effectus. aut si sequat̄ hoc
est extra semp et frequēter et p̄ter intētiōez
agentis sicut dicit sc̄do phisicoz. et indu
cit a Boetio de cōsolatōe phie describen
do casum et fortunā. **Octava** Cōside
randū iuxta hoc in casu nostro q̄ talis le
sio vel excecatio oculi/ nō est de p̄ se nata se
q̄ et vt in plurib⁹/ a talib⁹ caus. ideo dicit̄
fuisse mere casualis seu fortuita et p̄ter in
tētiōem agētis et de p̄ accidēs. ideo de se
nō est imputādus talis effectus agētī/ q̄
ad deū et cōscie forū. saltem q̄ntū ad pecca
tū. quod nō est nisi voluntariū. **Nonā.**
Cōsiderādū nihilomin⁹. q̄ iurista cō

tentiose agēs/ nec credēs intētiōi/ argu/
et ex circūstāntijs q̄ intētiō fuit. peruer/
sa et damnanda: per aliquas coniecturas
Una est si talis dabat operā rei illicite. Al
tera si hostis erat p̄sone lese. Altera si non
apposuit sufficiētē cautelam ne: persona
illa lederet. sed poterat satis aduertere q̄
ex actu suo sequerēt talis effectus. Sed si
omnes iste cōiecture et similes cessent in
veritate/ nec fuerunt in intētiōe nec esse
debuerūt. theologus stabit iudicio con
scientie apud deum. **Decima** Cōsi
derandū est exemplū in similibus. Ec
ce q̄ Jacob cognouit Lyam que nō erat
uxor sua. et tamen excusatur a peccato. q̄
uis posset videri q̄ dabat operā rei illici
te sine appositōe sufficiētis cautele. Qua
re? Quia certe potuisset attulisse lumen
diceret aliquis et insperasse lectum. et ita sci
uisset q̄ Lyā nō erat Rachel. ac perinde vi
deretur ignorantia non inuincibilis esse
quia vtiq̄ poterat vinci modo tacto vel
simili. **Undecima** Cōsiderādū
est igit̄ pro intellectu huius quod est da
re operam rei illicite. et huius quod est ha
bere ignorantia inuincibilē. q̄ ista iudi
canda sunt ex causis p̄ se nō a causis p̄ ac
cidens. Unde in exemplo p̄missō Jacob
dicit̄ habuisse ignorantiam facti inuinci
bilem non quia nō posset vinci etiam p̄
industriam humanā. sed quia fecit suffi
cienter illa que in talibus sunt consueta
obseruari. et ad que tenebat f̄m moralem
certitudinē. imo videt̄ q̄ peccasset inue
recūde egisset afferēdo lumē. fuissetq̄ me
rito de zelotipia vel nimia suspitōe culpā
dus. Rursus q̄uis ille cōcubuit⁹ cū Lyā eēt
res de se illicita. tū Jacob nō dicit̄ dedisse
operā rei illicite. qz putabat ex errore facti
illā esse Rachel. Sic medicus aliquis aut
alius si ex pietate vellet inspicere oculum
alicuius p̄ extrahēda spina et a casu aliq̄s
pelleret medicū vel lesū/ sic q̄ spina plus
infigeret/ et inde cecitas sequerēt talis me
dicus nec peccare nec irregularē esse quo
modo diceret. p̄sertim in foro con
scientie. alioquin sequerētur quotidie ir
regularitas infinite. si ex qualibet causa
per accidens/ deberet aliquis irregularis
iudicari. **Duodecima** Cōsideran
dū est vigilanter super similibus casu
bus et eadem radice proueniētib⁹. p̄ quā
radicem debēt iudicari f̄m artēyerā. non

De casu quodā vtiliter resolutō

fm cuiuslibet fantasia. **P**onam corā oculis bellū aliquod mortiferū licitū tñ. vbi mille hoīes trucidā. Attendam⁹ siml. q̄t⁹ 7 quanti sunt viri ecclesiastici. quoz actōnes potuerunt dici cause per accidens talis cedis. alter dedit consiliū q̄ patria defendere vi armata. alter predicauit 7 hortatus est milites viri illi agere. alter pecuniās aut cibos ministravit aut forsā arma dedit. 7 talia sine numero potuerunt fieri etiā p̄ ecclesiasticos. absq̄ quibz auxilia/ toribz vel hortatibz/ forte bellū nō fuisset. **Decimatertia.** Considerandū igitur q̄ hec consequētia nō valet. Iste fuit causa p̄ accidēs mortis vel mutilatōis alicui⁹ hominis. ergo ipse est homicida vel irregularis. Similiter fieret applicatio ad materiā excoicationū pro tollēdis multozum scrupulis in p̄cipatōne vel cōsilio. sed h̄ melius sepatim poterit declarari. **Decima quarta.** Concludēdo sub correctōe melius sententiū videt q̄ ex p̄dicto casu sic cōsiderato/ nō est dicenda irregularitas fuisse cōtracta neq̄ p̄ctm̄ p̄missuz. **Rollariū** pro regula. Elici tandē potest ex p̄missis p̄ modū regulē. q̄ irregularitas cōtrahit ex homicidio vel mutilatōe 7 non aliter/ q̄n̄ occidens vel mutilās/ fecit actū ex quo nata est de p̄ se vel vt cōiter seu probabiliter seq̄ mors hominis seu mutilatō. siue talis actus sit licitus/ pur in iudicibus 7 belligerātibz p̄ republica. siue sit illicitus de genere vel ex intentiōe. **Vidēt enī** q̄ ista notificatio sit sufficiens tā ap̄d theologū q̄ ap̄d iuristā. Nisi forte iurista aliq̄s ponat aliquā hmōi irregularitatez fundatā a legislatore/ propter solū terrorem incutiendū hominibz. 7 nō rōe delicti/ nec ratōe misterij. quo casu talis difficulter poterit distinguere casus aliquos generaliter. p̄ q̄s diceret cōtrahi irregularitatem ex homicidio. 7 p̄ alios oīno siles vel grauiores non cōtrahi. **Finis**

Casus quidā pul

cre 7 vtiliter resolutus p̄ Joh. de gerson. **V**idā scholaris parisiēsi audiverat ex fama volāte q̄ falsarij litteraz applicarū vel de iure vel aliās de facto erāt excoicari. **S**cholari isti parisijs excoicari allata est de curia romana na

gratia expectatiua in qua erat incorrectō in orthographia vnius vocabuli vbi pro littera e ponebat littera o. **S**cholaris iste erat scrupulosus. 7 timebat corrigere vocabulū illud p̄pter censurā apostolicā. nihilomin⁹ correxit ipsum solūmodo discōtinuando litterā o. 7 faciēdo de ipsa e p̄ leuem tractū canipuli. 7 erat correctio imperceptibilis. **P**ostea scholaris iste ad cautēlā 7 pro pacificatōe scrupuli/ confessus est cuidā idoneo sacerdoti. qui sacerdos dixit sibi q̄ talis correctō nō erat satisfatio littere apostolice sed emendatio. **E**x quo tempe scholaris iste fuit satis pacificatus in sua consciētia. **T**andē labentibus aliquibus temporibus scholaris iste p̄ motus est ad sacerdotiū/ et celebravit fere per triennium. nullū faciēns scrupulū de ista materia/ donec studendo summā confessorū inuenit ibi que sequuntur. **H**ostien. li. v. R. xx. de crimine falsi pa. ij. qualiter sub pa. porro sed hodie. **H**odie inq̄t p̄ceptum est q̄ litteris domini pape nec in magno nec i modico audeat quis manū imponere. etiam vnicā litterā vel punctū vnicum corrigēdo. exceptis officialibz quibz hoc cōmissum est. alioquin manū apponens ex canone lato in curia ipso facto sententiā excoicationis incurrit. q̄ nō potest p̄ aliquē citra sedē apostolicam relaxari. **D**uā propter querit vtrū propter istam constitutiōem dictus scholaris incurrit sententiā excoicationis 7 consequēter irregularitē immiscēdo se diuinis. **D**e ista questiōe quidā ad pauca aspicientes. vel nimis ruditer sentientes dixerūt primo super hoc verbo. manū apponere. deinde sup̄ h̄ vbo corrigēdo. **S**uiores tamen litterari quibz est epistola moraliter cōmissa iudicialiter vel doctrinaliter/ necnō theologi/ p̄sertim licentiatī. 7 in foro consciētie habentes gnomiam. hoc est virtutem superiorem interpretatiuam secundum leges diuinas et eternas. dicerent iudicio meo q̄ hec verba debent intelligi prout includunt in sua ratiōe seu significatōe formali deformitatē 7 maliciā. hoc est q̄ talis appositō vel correctio facta sit ex maliciā vel cōceptu. **A**lioquin cadūt puri litterales 7 rudes in incoueniētia 7 absurditatez plimas vt q̄ recipiens bullam apostolicam 7 manu cōtractans 7 eam scholaribus suis exhibēs

et eam punctuans per exemplari incurreret hanc sententiam / et ita de similibus inconuenientibus / que parmenides nunquam vidit in terra verbum aliorum. Unde sicut in excommunicatione percutientium clericos supponitur quod hoc fiat suadere diabolo / et sicut in apocalypsi et in simbolo nyceno. et in dionysio de diuinis nominibus. dum ponitur quod nihil liceat addere vel diminuire / dicitur exposito res concorditer / intelligendum esse quod hec additio vel diminutio non fiat ad corruptionem principalis intellectus spissancti. ita accipiendum est in proposito. Adde quoque excommunicatio nullo modo ferri potest nisi in contumacia. Nullus autem est contumax nisi agat ex contemptu dei et ecclesie. Dicitur autem contemptus non fit nisi a sciente vere vel interpretatiue. et qui dum scit non est paratus audire ecclesiam. Doctores theologi nominati doctor subtilis in quarto reprobant et hac radice tantam multiplicationem excommunicationum / presertim late sententie. attendentes quod potestas ecclesiastica data est in edificationem non in destructionem et laqueum inextinguibilem animarum. Quis enim diceret quod aliquis prelati et motu capitis sui ferens excommunicationem de rebus indifferentibus / vel etiam bonis de genere ut quod leuans festucam vel dans homini elemosinam. excoicationem incurreret ipso facto. tolerandus esset et audiendus. Sic in proposito. quia proorsus indifferens est tenere bullam pape. bene vel male scilicet ad reuerentiam bene. vel ad contemptum male sic ad alios fines bonos vel indifferentes. bene vel indifferenter. Attento denique quod non est contemptus verus vel interpretatiuus ubi non est obligatio sciendi / prout euenit in constitutionibus pure posituius apud maximam hominum multitudinem ubi ignorantia excusat / presertim apud deum. Alioquin. quilibet esset obligatus esse summus iurista immo plus quam summus qui sciret omnes constitutiones summorum pontificum et aliorum scriptas et non scriptas. Possent et expediret hec inconuenientia latius deduci contra imponentes iugum graue hominibus quod nec ipsi digito mouere volunt. nec eorum patres et filii ferre potuerunt. Hoc unum ad presens questum dico quod circumstantiis attentis non est habendus scrupulus. tamquam de excommunicatione late sententie. que deinceps prohibere debeat a celebratione

missarum et similia. Nihilominus quia abundans cautela non nocet / si discreta non fatua sit / habeat scrupulosus tales animi preparationem quod ubi etiam aliter aut securius agendum sibi monstraret proponit hoc se facturum. *Sinit.*

Item ab eodem domino cancellario circa materia excommunicationum et irregularitatum. etc.

Prima consideratio.

Contemptus

Contemptus clauium ecclesiasticorum / causat quasi formaliter et principaliter / excommunicationem vel irregularitatis detrimentum. Sic enim solent promittere domini iuriste dicere quod irregularitas contrahitur / dum aliquis excommunicatus / se immiscet sacris / in contemptum clauium. Fundatur autem hec consideratio principaliter ex illa lege euangelica. *Mat. xxiii. Si peccauerit in te frater tuus. etc. Sequitur. Dic ecclesie. Si ecclesia non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus.* *Secunda.* Contemptus clauium / potest interuenire multipliciter in aliquo. Uno modo directe et causaliter et hoc proprie dicitur fieri ex contemptu quando scilicet contemptus est causa actionis / principalis. ita quod non fieret actio nisi esset ad contemptum clauium. quemadmodum si quis dicat episcopo excommunicanti. Ego in despectum vestri / et vestri precepti nihil agam illius quod iuberis. Alio modo fit contemptus implicite. quia videlicet est contemptus in obedientia. quibus non ex inobedientia vel propter non obedire. sed propter aliquid aliud delectabile vel utile / aliquis peccat contra prelati iussione. *Tertio modo dicitur contemptus interpretatiue. omnis voluntaria transgressio cuiuscumque precepti. et isto modo reperitur contemptus in omni peccato presertim mortali. directe vel indirecte. vere vel interpretatiue.* *Tertia.* Contemptus primo modo / rationabiliter demeret excommunicationem et consequenter irregularitatem. Similiter et secundus dum iungitur contumacia. Sed tertius contemptus non semper est excommunicationis ecclesie / nec consequenter irregularitatis / demeritorius. *Dicit ecclesie notanter. quia omnis peccator mortalis / e a deo et a populo dei excoicatus.*